

BE-A0511_104270_102268_DUT

Inventaris van het hedendaags
gemeentearchief van Balen, 1796-1885.

Het Rijksarchief in België
Archives de l'État en Belgique
Das Staatsarchiv in Belgien
State Archives in Belgium

This finding aid is written in Dutch.

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF:.....	3
Raadpleging en gebruik.....	4
Voorwaarden voor de raadpleging.....	4
Voorwaarden voor de reproductie.....	4
Geschiedenis van archiefvormer en archief.....	5
Archiefvormer.....	5
Naam.....	5
Geschiedenis.....	5
Bevoegdheden en activiteiten.....	5
Organisatie.....	5
Archief.....	7
Geschiedenis.....	7
Inhoud en structuur.....	8
Inhoud.....	8
BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDLEN.....	9
I. Openbare onderstand.....	9
4 - 9 Rekeningen van het Armenbestuur, Stichting Joos-Delien. 1796-1838.....	9
II. Openbare werken.....	11
III. Volksgezondheid.....	12

Beschrijving van het archief:

Naam archiefblok:
Gemeente Balen

Periode:
1796-1885

Archiefbloknummer:
BE-A0511.4

Omvang:

- Laatste inventarisnummer: 13
- Omvang geklasseerd: .07 m

Archiefbewaarplaats:
Rijksarchief te Antwerpen

Archiefvormers:
Gemeente Balen, 1795-9999

Raadpleging en gebruik

VOORWAARDEN VOOR DE RAADPLEGING

Voor de raadpleging van documenten jonger dan 100 jaar heeft men de schriftelijke toelating nodig van de gemeentesecretaris. Documenten ouder dan 100 jaar zijn vrij raadpleegbaar.

VOORWAARDEN VOOR DE REPRODUCTIE

Voor de reproductie van archiefstukken gelden de regels van toepassing in het Rijksarchief.

Geschiedenis van archiefvormer en archief

ARCHIEFVORMER

NAAM

Gemeente Balen.

GESCHIEDENIS

Balen behoorde vanaf 1796 tot het municipaal kanton Mol, later eveneens tot het gerechtelijk en militiekanton Mol. Het was een zeer uitgestrekte landbouwgemeente (5585 ha) met veel heidegronden. Pas in de laatste decennia van de 19de eeuw ontstonden in het gehucht Wezel enkele grote bedrijven: Vieille Montagne (zink e.a., ca. 1885) en een dynamietfabriek (1881). Door deze industriële expansie nam ook het inwonersaantal toe: 2413 inwoners (1806), 3390 (1846), 4107 (1890), 6435 (1910), 8557 (1930), 10793 (1947), 13634 (1961), 15112 (1976).

BEVOEGDHEDEN EN ACTIVITEITEN

Na de inlijving van de "Verenigde Departementen" bij de Franse republiek werden de oude lokale instellingen zoals schepensbank en dorpsbestuur afgeschaft. In de praktijk bleven de oude instellingen echter op het platteland nog tot een eind in 1796 en soms tot begin 1797 functioneren. Er kwamen nieuwe gemeentelijke structuren. De lokale besturen kregen eigen gemeentelijke taken zoals het beheren van gemeentelijke eigendommen en inkomsten, het doen van uitgaven, het bewaren van de openbare orde e.d. en taken, die hen door de centrale overheid werden overgedragen, zoals het innen van belastingen, onderhoud van wegen, toezicht op nationale domeinen e.d. De gemeente was ook belast met het toezicht op de kerkfabrieken, de Weldadigheidsbureaus, de Commissies van Gods- en Gasthuizen (o.a. voor de hospitalen en caritatieve instellingen) en de Bergen van Barmhartigheid.

ORGANISATIE

Bij wetten van 7 september en 11 oktober 1795 -die een meer democratisch verkiezingssysteem vervingen dat in België nagenoeg niet is toegepast- werd de lokale bestuurlijke eenheid het municipaal kanton. Gemeenten boven de 5.000 inwoners vormden een eigen kanton met verkozen "officiers municipaux". Gemeenten met minder dan 5.000 inwoners werden verenigd in municipale kantons, bestuurd door een raad die bestond uit een verkozen "agent municipal" en/of een adjunct per gemeente en een afgevaardigde van het centraal bestuur de kantoncommissaris of de "commissaire du Directoire exécutif", die in de meeste gevallen de touwtjes strak in handen had. De raad

werd voorgezeten door een door alle kiezers van het kanton verkozen voorzitter. Met uitzondering van zes "ontvoogde" gemeenten (Antwerpen, Geel, Heist-op-den-Berg, Lier, Mechelen en Turnhout) waren alle andere gemeenten in dergelijke kantons samengebracht. Opvallend op het platteland was dat de overgrote meerderheid van de commissarissen -met uitzondering van enkele "geparachuteerde" Fransen- en "agents municipaux" leden waren van de oude bestuurselite. Het archief van deze kantonnale administratie is vrij slecht bewaard. Meestal zit dit verweven in het archief van de centrumgemeente. Voor een aantal kantons konden de bescheiden van deze eigen administratie worden afgezonderd en zijn er afzonderlijke bestanden gevormd of worden deze bescheiden in een afzonderlijk hoofdstuk in de inventaris vermeld. Voor heel wat kantons is dit niet gebeurd en zitten de documenten van deze kantonnale administratie -voor zover ze bewaard zijn- verspreid over vele dossiers van de latere gemeentelijke administratie. Deze kantonnale structuur die pas in het voorjaar van 1796 werd ingesteld bleef bestaan tot de wet van 28 pluviôse van het jaar VIII (17 februari 1800) wanneer de gemeente opnieuw de administratieve basisentiteit werd met een door de overheid benoemde "maire" en adjunct(en) die over meer macht beschikten dan de (adviserende) gemeenteraden. De kantonomschrijvingen werden hertekend en bleven slechts een juridische entiteit (vredegerechten) en een electorale en militeomschrijving.

In de Hollandse tijd bleef het politieke zwaargewicht bij de door de koning benoemde burgemeesters. De schepenen of assessoren werden op voorstel van de gemeenteraad benoemd door de Staten Provinciaal (voor de steden) en door de Gedeputeerde Staten voor de plattelandsgemeenten. Ook de gemeenteraad van plattelandsgemeenten werden benoemd door de Gedeputeerde Staten uit een lijst voorgesteld door de (aftredende) gemeenteraad, in de steden werd de gemeenteraad verkozen. In deze periode worden op het Antwerpse platteland vaak (adellijke) burgemeesters benoemd die niet in de gemeente woonden en soms cumuleerden zij dit ambt in verschillende gemeenten. Er werd toen ook een totaal ander regime toegepast voor de steden (geregeld bij besluiten van 1817 en 1825) en voor het platteland (geregeld bij besluiten van 1818 en 1825).

Het Belgisch Voorlopig Bewind versterkte dan weer de gemeentelijke, democratische autonomie die wat werd afgezwakt door de gemeentewet van 30 maart 1836 die tot de dag van vandaag de basis zou worden van het lokale politieke leven. De koning benoemde de burgemeester -al dan niet binnen de gemeenteraad- en de schepenen -binnen de raad-. Deze wet werd in latere decennia alleen wat aangepast voor de verkiezingsmodaliteiten (van gevarieerd cijnskiesrecht tot algemeen stemrecht) en de benoemingsprocedure van burgemeester en schepenen. Vanaf 1887 werden de schepenen autonoom door de gemeenteraad aangesteld, de burgemeestersbenoeming bleef een koninklijk prerogatief.

Zeker in de 19de eeuw speelde het provinciebestuur in hoofde van de prefect en de gouverneur als toeziende overheid en als intermediaire schakel met de centrale overheid een zeer belangrijke rol in het lokale bestuur. Zeer vele beslissingen en bestuursdaden kregen een weerslag in de provinciale administratie (als obligate en regulerende postbus met het centrale gezag). De ervaring leert dan ook dat wanneer een gemeentelijk archief bijna volledig

verloren is gegaan toch nog zeer vele lokale gebeurtenissen en bestuursdaden terug te vinden zijn in het archief van het departement/provincie.

ARCHIEF

GESCHIEDENIS

De hierna beschreven documenten werden, samen met documenten van de Sint-Andrieskerk en -parochie op 10 november 1961 door de kerkfabriek van Sint-Andries aan het Rijksarchief Antwerpen overgedragen. Daar werden ze ingevoegd in het bestaande bestand "Oud gemeentearchief van Balen" nrs. 26-38. In 2000 werden de bescheiden van het gemeentebestuur en van het Weldadigheidsbureel hieruit genomen en vormen het hier besproken bestand.

Inhoud en structuur

INHOUD

Briefwisseling (1860) en rekeningen (1796-1801, 1838) van de Stichting Joos-Delien (beheerd door het Weldadigheidsbureau) - Kaart met ontwerpen van een weg Balen-Mol/Postel (1885) e.a.

Beschrijving van de series en archiefbestanddelen

1	I. OPENBARE ONDERSTAND
Inkomende briefwisseling in verband met Stichting Joos-Delien.
1860.	1 stuk
	Gemeente Balen, 1795-9999	
2	Rekeningen van het Armenbestuur. 1815.	1 stuk
	Gemeente Balen, 1795-9999	
3	Bewijsstukken bij de rekeningen. 1834-1835.	1 omslag
	Gemeente Balen, 1795-9999	
4	<i>4 - 9 REKENINGEN VAN HET ARMENBESTUUR, STICHTING JOOS-
DELIEN. 1796-1838.</i>
1796-1797.	1 omslag
	Gemeente Balen, 1795-9999	
5	1797-1798.	1 omslag
	Gemeente Balen, 1795-9999	
6	1798-1799.	1 omslag
	Gemeente Balen, 1795-9999	
7	1799-1800.	1 omslag
	Gemeente Balen, 1795-9999	
8	1800-1801.	1 omslag
	Gemeente Balen, 1795-9999	
9	1839.	1 omslag
	Gemeente Balen, 1795-9999	
10	Inkomsten van het Armenbestuur. 1805.	1 omslag
	Gemeente Balen, 1795-9999	
11	Rentebrief. 1842.	

Gemeente Balen, 1795-9999

1 omslag

- 12** II. OPENBARE WERKEN
Kaart met ontwerpen van de weg Balen-Postel. 1885. 1 stuk
Gemeente Balen, 1795-9999

13 III. VOLKSGEZONDHEID
Cholerabestrijding. 1850.

Gemeente Balen, 1795-9999

1 omslag